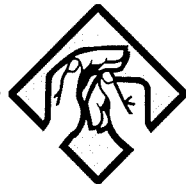

KÄNSELSPRÖTET

Föreningen Finlands
Dövblinda rf

November 11/2001

Usher-syndrom 3:s gen funnen

Teckenspråk

Målsättningsprogram

Innehåll

Fem frågor	2
Ledaren: Vi behöver ett målsättningsprogram	3
Jyväskylä – feststaden	4
Åsikt: rätt till språk och kultur – till teckenspråk	6
Kommentar: Arbete för alla dövblindas väl	7
Testament för ett gott ändamål ...	9
Teckenspråksvecka: teckenspråk angår också de hörande	10
Ushersyndrom typ 3: s gen funnen	12
Dövblindas olika kommunikationsmöjligheter	14
Kommunikationspåse	15
NKL:s målsättningsprogram	16
För dövblinda schackspelare är tävlingar och tolkar viktiga	17
Läsarnas brev: Gyllene minnen från gångna år..	18
En gåva	18
Om att höra och se	19
Dikt: Himlen grät	20

Pärmbild: Anita och Riitta tecknar med händerna i en kommunikationspåse se sid 15 (Bild: K.Pyykkö).

På septembernumret pärm av Känselförbundet diskuterar Justina med Raul och inte Ossi. Det blev fel med Jalo-bröderna.

Följande Känselförbundet utkommer 12.12. Materialet på redaktionen senast 30.11.

Fem frågor

1. Vem har målat målningen Lemminkäinens mor, och när?
2. Vad heter Mongoliets huvudstad?
3. Vad är havtorn?
4. Vem är Estlands nye president?
5. Vad heter och var finns vårt solsystems högsta berg?

Svar:

1. **Akseli Gallén-Kallela** målade den år 1897 och den finns i Ateneums samlingar i H:fors.*
2. **Ulan Bator** är Mongoliets huvudstad
3. Havtorn är ett bär, som särskilt växer i skärgården. Busken kan bli 9 m hög, men vanligtvis är buskarna 3-5 m höga. I havtornsbären finns mycket C-vitamin.
4. Estlands nye president heter **Arnold Rüütel**. Han är 73 år och han var president då Estland frigjorde sig från Sovjetunionen 1991. Han förlorade i valet 1992 mot Lennart Meri. Rüütel representerar Kansaliitto-partiet.
5. Vårt solsystems största berg är **Olympus Mons** på Mars. Mons är 24 km högre än sin omgivning. Dess diagonal är 500 km och det omringas av en 6 km hög bergsluttning. Mars är den fjärde planeten ifrån solen och den är sjunde störst av planeterna i vårt solsystem. Jorden är femte störst. ■

Det behövs ett målsättningsprogram

Alla föreningars verksamhet baserar sig på målsättningar. Vår förenings målsättningar definierades år 1979 av en arbetsgrupp, "Dövblinda i Finland". Man klagade för framtidens serviceverksamhet. Då uppgjordes målsättningarna av experter.

Målsättningarna har småningom uppnåtts. Då tolktjänsterna grundades, hade dövblinda bara 120 timmar i året, lika många som andra teckenspråkiga. Minimimängden höjdes till 240 timmar i juni 1981. Distriktsekreterarnas antal har ökat från 4 till 10, rehabiliteringen av barn utvecklats i Jyväskylä, boendeservice i Tammerfors och föreningens utgåvor har ökat och även andra målsättningar har uppnåtts.

Dagens behov baserar sig på det som skapades för över 20 år sedan, men även andra behov framkommer. Vi har nått längre än vi kunde tänka då, t.ex. vad gäller erhållandet av information. Särskilt datorerna har erbjudit mycket hjälp, sådant vi för 20-30 år sedan bara kunde drömma om.

Men å andra sidan, är vi efter på andra områden. Idag har vi inget målsättningsprogram, fastän det behövs långsiktig planering, då en sådan förbättrar styrelsens och personalens arbete och växelverkan med medlemmar och kunder.

Styrelsen föreslår för höstmötet, att vi börjar lägga upp ett målsättningsprogram, med våra egna krafter och enligt våra behov. Där skulle framgå, vart vi vill gå, vad vi skall göra och varför. I programmet skulle stå våra inre och yttre utvecklingsmål, som baserar sig på medlemmarnas värden, behov och livssituationer. Det är enligt dem vår förening skall verka!

Det kräver ett stort arbete; planering, koordinering och även finansiering. Vi bör speciellt beakta valet av arbetsgrupp och ledare för den.

Jag tror, att vi i framtiden har nytta av ett dylikt program. Vårt arbete underlättas och effektiveras. Då programmet är klart, är vi klokare och

mera eniga. Det viktigaste vore dock, att alla medlemmar skulle diskutera öppet om sina behov och åsikter, Om så sker, har vi uppnått mycket, fastän vi inte skulle få till stände ett målsättningsprogram. Bäst vore det så klart att vi kan skapa ett program. Men alla faser i uppgörelsen av programmet är viktiga, inte bara slutresultatet.

Seppo Jurvanen,
ordförande

Villmansstrand 2.11.2001 ■

Jyväskylä – feststaden

Marjo Nurminen

Finlands Dövblinda rf:s 30-årsjubileum når sitt kulmen i J:kylä på Hotell Laajavuori i slutet av November. Ett rekordantal deltagare är med. I kommunikationsseminariet deltar 80 personer. På höstmötet och huvudfesten deltar 100 personer. Det är den största festen under jubileumsåret.

I Jyväskylä finns många tjänster för sinneshandikappade. Där finns Synskadades skola bredvid Hörsel-och synskadades rehabiliteringscenter. Där finns Haukkarantas skola för

hörselskadade barn. I Dövas Servicestiftelses Antti-hem bor dövblinda invånare. I Metsola finns olika dagverksamheter och –klubbar, där även dövblinda deltar. Finlands Dövblinda rf:s, Dövas Förbund rf:s och Mellan-Finlands Synskadade rf:s verksamhetspunkter finns i staden. Dessutom finns Hörselgruppen (Kuulopiiri). Mellan-Finlands centralsjukhus finns i Jyväskylä.

Till J:kylä kommer man med tåg, buss och flygplan. Från flygplatsen är det ca 30 km in till staden. I centrum finns en gågata, längs med vilken köpcentren ligger. Där finns fem köpcentra och några större affärer.

Längs gågatan finns caféer, restauranger och snabbmatsställen. Man har försökt beakta synskadade vid gågatan. Underlaget urskiljer sig och synskadade kan röra sig längs gågatan på det breda vågformade underlaget. Vid köpcentren blir underlaget punktlikt. Planeraren har tänkt lite kontigt, då underlaget ibland är under stolpar och ibland tar slut och krockar med blommor och fortsätter efter det. Det är svårt att följa det med en svängningsteknik. Den vita kappen dunsar för högt upp. Själv använder jag hellre det släta vattenunderlaget, där svängningstekniken fungerar bättre. Men då stöter jag ibland på kloaköppningarna.

Mötesplatsen är Hotell Rantasipi Laajavuori, som ligger ca 6 km sydväst från centrum. Laajavuori kallas studentbyn, då där bor största delen av studerandena vid universitetet. Där finns också ett litet köpcentrum. Förr fanns också ett disco där.

Ungefär 1 km från studentbyn finns det egentliga Laajavuori. Det är ett högt fjäll, med slalombacke. Bredvid det ligger Matti Nykänens hoppbacke, dit man kommer med bil eller gåendes längs en krokig skogsstig. Jag har själv någongång klättrat dit upp och känt hur vinden tar tag i en. Det är värt erfarenheten.

Nedanom hoppbacken ligger hotellet. Det är en ljus, stor byggnad. Ca en halv km från hotellet finns Haukkarantas skola, där ungefär 120 hörsel-och synskadade, döva och talhandikappade barn går i skola. Välkomna till min hemstad Jyväskylä! ■

Åsikt:

Rätt till språk och kultur – till teckenspråk

Ulla Kungas och Pirkko Pölönen

I oktobernumret av Känslsprödet skriver ordförande Seppo Jurvanen, att vi går helt åt fel håll, om personer som kommunicerar på olika sätt, börjar strida mot varandra.

Vi teckenspråkiga strider inte och kommer inte att strida mot personer som kommunicerar med tal. Vi strider för vårt eget modersmål, teckenspråket. Teckenspråkiga är måna om sitt eget språk och sina rättigheter. Vi har rätt att leva på vårt språk, enligt våra egna sätt. Vi behöver en fungerande teckenspråkig omgivning.

Vi behöver teckenspråkiga tjänster av vår personal. Föreningen skall erbjuda service också på teckenspråk. En del av föreningens tillfällen, gruppverksamheter, kurser och läger kunde ordnas helt på teckenspråk. Vi hoppas att, personal som ständigt är verksamma med hörsel-och synskadade och dövblinda, når en kunskap i teckenspråk som uppnår K-nivå. Kunskap i teckenspråk förutsätts av ledarna,

distriktsekreterarna och personal på läger, kurser, i projekt, boende och verksamhetscentra.

Teckenspråkiga dövblinda grundade denna förening år 1971. Under årens lopp har finskatalandes antal ökat. Teckenspråkigas jämlika möjligheter och rättigheter att verka bör tryggas allt bättre nu.

Vi respekterar de talandes språk, sätt och kultur. Vi kräver inte teckenspråkskunskap av de finsktalande medlemmarna. Er rädsla för det är onödig. Vi tar inte något av de finsktalande medlemmarna – tvärtom. Vi vill verka mera tillsammans – men det kräver att teckenspråk godkänns som diskussions-och informationsspråk. Teckenspråkiga behöver oftare samlas som grupp, diskutera sinsemellan, inse problemen, gestalta nya målsättningar, få glädje och stöd av varandra för intressebevakningsarbete.

Gemensam verksamhet och gemensamma målsättningar för olika grup-

per baserar sig på jämlikhet. Målsättningarna för olika grupper kan inte alltid vara desamma, och inte heller alltid motstående. Ett beslutsfattande som grundar sig på majoritetstänkande undertrycker alltid minoriteter. I vår gemensamma förening behöver det inte vara på det viset – ifall det finns vilja, kunskap och förståelse.

Teckenspråkiga är en egen språk-och kulturgrupp. Att ordna verksamheten gemensamt på två språk tjänar inte teckenspråkigas jämlikhet. De teckenspråkiga är på många sätt en minoritet i samhället, som fått nöja sig med andras beslut. Den stadgan av Dövas Förbund, som ordförande Jurvanen nämnde, tjänar en förbundsorganisation, som inte har personmedlemmar.

Dövblindas förening är ju en förening för personer. Reglerna skall tjäna och godkänna rättigheterna och skyldigheterna för olika språkgrupper på ett jämlikt sätt.

Vi vill bara leva i vår egen identitet och känna att vi tillsammans med finsktalande hör till denna förening för dövblinda.

Alltför ofta har vi upplevt,
Att vi inte märks,
Att man inte lyssnar på oss. ■

Kommentar: **Arbete för alla dövblindas väl**

Ordförande Seppo Jurvanen

Min ledare i oktobernumret av Känslsprötet var delvis ett svar på Ulla Kungas ledare i augusti. Så saken går vidare...

Finlands Dövblindas rf har förändrats och vuxit sedan grundandet. Vi som kommunicerar på olika sätt har ökat i antal. Även mera personal och tolkar har kommit till.

Det är orimligt att hävda att föreningen inte betjänar på teckenspråk. Under 30 års tid har olika styrelser, såsom även nuvarande, gjort mycket arbete för dövblinda som kommunicerar på olika språk och sätt. Pirkko har själv varit med i detta arbete. Ulla är ännu med. Dett arbete har inte försvunnit någonstans. Vi gör hela tiden arbete, så att alla i föreningen kan kommunicera på sitt sätt och bli förstådda och få nödvändig information. Vi jobbar t.ex. på många håll för att dövblindas tolkars antal och kvalitet skall öka.

För personalen finns möjligheter att studera kommunikation och i framti-

den uppmuntras de alltmer till det. Antalet personer som ingår i personalen är dock över 65, då man beaktar projektarbetare och de som jobbar i kortvariga arbetsförhållanden. Alla kan inte. Och behöver inte studera teckenspråk, då de inte behöver det i sitt arbete. Vi är på samma linje med Ulla och Pirkko, fastän vi inte riktigt är helt av samma åsikt.

Att upprätthålla kunskaper i teckenspråk kräver stora insatser av många, då man får så lite praktisk träning. De teckenspråkiga är så få till antalet. Jag förstår väl kravet på ett eget språk. Å andra sidan ber jag om förståelse, inte skapades ju världen på 1 dag heller.

Jag ber också om förståelse för, att vi är många olika grupper i föreningen och alla har vi våra egna krav och behov. Jag tror inte riktigt, att alla teckenspråkiga vill ha läger och kurser, där inga talande deltar. Dessutom studerar många finsktalande teckenspråk, då de behöver det i framtiden eller vill studera det, så att de får direkt kontakt med teckenspråkiga. Självt hör jag till denna grupp. Under årens lopp har vänskapsband säkert knutits över språkgränserna. Men i utbildningen kan egna tillfällen på finska och på teckenspråk vara en god idé. Det visade t.ex. föreningsmötet före förra vårmötet. Ullas, Pirk-

kos och min åsikt är inte så olik i denna sak heller.

Dövas Förbunds språkstadgan skulle vara bra för vår förening. Den betonar inte finskans, svenskans eller teckenspråkets värde och inte heller språkanvändarnas värde. Dövas Förbund är teckenspråkets vaggas i Finland, men inte heller där så arkiverar man mötesprotokoll på teckenspråk. Föreningslagen känner inte till teckenspråk. Därför måste det i reglerna stå finska som registerings- och protokollspråk.

Jag anser att den stadgan som styrelsen ni föreslår för höstmötet tryggar olika språkgruppers rättigheter på principnivå. När uppgifterna fylls, tas nya arbetstagare och då skall kraven på språkkunskaper avgöras från fall till fall. Förverkligandet och lösningarna skall skötas av den organisationsnivå, som fallet gäller. I stadgan kan inte finnas en lista över vem som skall kunna vilket språk.

Minoriteterna har också påverkningsmöjligheter och det syns i praktiken och även i styrelsens förslag till stadgeförändring, som läggs fram på höstmötet.

Men det är lätt att göra beslut och ställa krav, ifall man inte behöver beakta, hur de skall förverkligas i praktiken. Min åsikt kan inte alltid vara

i allas tycke, men den är ju bara min egen. Besluten görs av styrelsen och medlemskåren på mötena.

Vi skall respektera varandras rättigheter till egna språk. Ulla och Pirkko är av samma åsikt som mig i denna fråga. Vi bara betonar olika saker annorlunda. Jag måste som ordförande se till helheten och försöka förena olika behov enligt de resurser, som vår förening har. Jag bör också se till att kraven, principerna och reglerna kan förverkligas i praktiken.

Jag är ännu av den åsikten, att vi endast tillsammans utgör en tillräckligt stark förening, så att vi kan få rättigheter och jämlikhet i samhället. Också jag vill, att alla skall få ha sitt eget språk i sitt eget land och kommunicera på det.

Personligen visar jag min åsikt genom att delta i marschen för teckenspråket. ■

Testament för ett gott ändamål

Seppo Puukko

Vi enskilda individer har möjlighet att stöda allmännyttiga föreningars verksamhet genom skriva testament. Med testament, vill vi visa att vår egendom övergår i föreningens ägo efter vår död. Allmännyttiga föreningar såsom Finlands Dövblinda rf behöver ej betala arvsskatt. Med de egendommar som fås stöds viktiga tjänster och bevakas intressen i samhället.

Med testament kan man även bestämma, vad som skall ske med ens egendom, ifall man inte har nära släktingar; man kan dela på egendomen åt flera parter. Ifall närstående eller testament inte finns, går hela egendomen till staten.

Finlands Dövblinda rf tar emot testamentsgåvor. Experter hjälper till att göra upp testamenten. I lagen sägs närmare, vad som skall ingå i ett testamente för att det skall vara giltigt. ■

Teckenspråksvecka – teckenspråket angår också hörande

Mika Lahdensivu

Vi alla finländare hör till en språkminoritet. Vi vet att det känns bra, när vi tilltallas på vårt eget språk, då vår samtalspartner just lärt sig säga detta. Språket är också nyckeln till kulturen i stort.

I Finland är teckenspråket modersmål för ca 5000 personer. Dessutom använder ungefär 10 000 det som andra eller främmande språk.

Man köar till kurser i teckenspråk. I Finland kan man studera det som modersmål och som främmande språk. Men det är svårt att studera på egen hand. Det finns inte lämpligt material eller grammatikböcker.

Det är bra att vara nyfiken då det är fråga om studier i teckenspråk, säger vicerektorn och läraren i teckenspråk **Petri Sipari** på Rovala-institutet och fortsätter, att teckenspråket är visuellt. För en hörande studerande kan just närkontakten vara en sak, som kräver övning. Något särskilt språkgeni behöver man inte vara. I Rovaniemi studerar man

teckenspråk under ett år på den allmänbildande linjen.

Undervisning i folkhögskolan*

Många börjar studera teckenspråk i folkhögskolor eller arbetarinstitut. Man vill studera det, då någon av släktingarna eller bekanta är teckenspråkig. Planeraren **Riitta Violin-Karén** påminner om, att i och med nyheterna på teckenspråk, började telefonerna på Dövas Förbund ringa, då folk ville veta var man kan studera teckenspråk.

Ofta behövs också teckenspråk i arbetslivet. En föregångare i utbildningen är varuhuset Stockmann. Där får man lönetillägg för kunskaper i teckenspråk, 2,5% för grundkunskaper, 5% för goda kunskaper. Det finns några som kan teckenspråk på Stockmann.

Många vill studera teckenspråk, t.ex. rymts inte alla med i arbetarinstitutet

Bild: Undervisning i teckenspråk i Dövas folkhögskola i H:fors. Foto: Annina Ahlholm.

i Helsingfors. Undervisningen är ofta en bisyssla och därför är kursernas antal begränsat och likaså deltagarantalet. Men där det finns lärare, finns det flera grundkurser. I Tammerfors hölls i höst 3 grundkurser. Enligt institutet är teckenspråk det populäraste språk av de språk, som inte undervisas i i skolan.

I institutet kan man inte avlägga vittnesord i teckenspråk. Om man är intresserad av det, skall man vända sig till instanser som erbjuder öppen högskoleundervisning. De som gått på olika kurser i teckenspråk eller på folkhögskolornas allmänbildande linjer, kan avlägga Dövas Förbunds nivåprov, A-och K-tenter.

Men bristen på lärare i teckenspråk märks särskilt bland barnfamiljer. Lagen garanterar familjer rätt till hemun-

dervisning som anpassningsträning. Men man måste vänta.

Språket utvecklas

Teckenspråket utvecklas inom sitt samfund. Vissa begrepp, t.ex från informationstekniken, kan man låna från andra teckenspråk. Nämnden för teckenspråk ger principiella och generella råd om utvecklingen av begreppen.

För begreppet euro har nämnden föreslagit ett visst tecken. När man förberedde det, märkte man, hur många tecken som redan användes. Tiden må utvisa, ifall rekommendationen håller, berättar Riitta Vivolin-Karén. ■

Usher-syndrom 3:s gen funnen

Eeva-Marja Sankila

Usher-syndromet är en ärftlig sjukdom, dit hör hörselskada och försämring av näthinnan, retinitis pigmentosa. Syndromet indelas i 3 huvudgrupper på basen av hörselskadans art. Det är viktigt med bestämningen av hörselskada då man diagnostiserar patienten. De som har 1-typen är födda döva, de med 2-typen klarar sig med hörapparat och i 3-typen får barnet en försämring av hörselskadan då det lärt sig tala. I 1:a och 3:e typen förekommer även skador i balanssinnet. Retinitis pigmentosa är dock liknande i alla 3 typer: dunkelseende stör redan som barn och synfältet minskar i tonåren.

Usher-syndromet ärvs dolt på det sättet, att friska föräldrar kan få ett barn, som har Usher. Både föräldrarna bär då på en dold ärftlig egenskap och barnet har 25% risk att få Usher. Personer som själv har Usher, har bara en liten risk att få barn som är sjuka på samma sätt. Barnen kan vara sjuka endast, ifall de får också av den andra föräldern den dolda egenskapen. Forskningen har visat att Usher-syndromet kan orsakas av

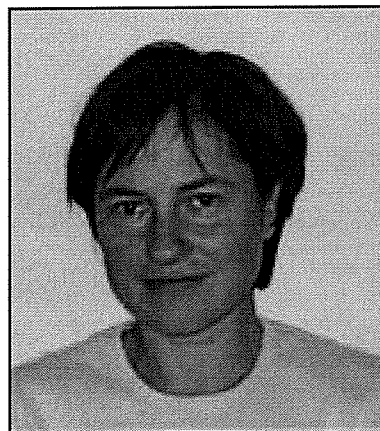
flera genfel. Olika Usher syndrom 1- och 2 gener har man känt till redan 5 st: myosin VIII, harmonin, kadherin 23, protokadherin 15 och usherin. En felaktig eller saknad myosin VIII förhindrar innerörats sinnesceller till en normal utveckling och verksamhet. I ögats sinnesceller finns myosin VIII och man tror att det har en viktig uppgift i överföringen av synpigment, opsin. Harmonin, kadherin och protokadherin hjälper sannolikt till myosins verksamhet i innerörat. Detta förklarar, att vilket som helst av felen kan leda till samma slutresultat, d.v.s. de för usher 1 typiska svåra hörselskadorna. Olika fel i harmonin kan höra till en växlande grad av retinitis pigmentosa eller usher 2. Ämnet usherin har en viktig del i upprätthållandet av kontakterna mellan sinnescellerna.

Undersökningarna om dessa proteiners uppgifter fortsätter i internationella forskningsgrupper. Målsättningen är att förstå verksamheten och skadorna i hörsel- och synsinnena på ett bättre sätt, så att man utveckla förebyggande vårdmedel.

Specialläkaren vid TUCS **Leenamajja Pakarinens** doktorsavhandling kom fram med, att den vanligaste ushertypen är typ 3 i Finland, i övriga världen är den ovanligast. Förutsättningen att finna lösningar på detta genproblem är goda i Finland alltså. Vi inledde forskningen år 1994 med att samla blodproven från alla de familjer som Pakarinen diagnostiserat som usher typ 3 och som hade hörsel-och synskador. Vi klargjorde USH3-genens plats i arvsmassan år 1995. Efter det inledde FM **Tarja Joensuu** vid HUCS sitt avhandlingsarbete för att igenkänna själva USH3-genen, och den fann man i sommar.

Största delen av de undersökta finländarna konstaterades ha samma arvfel, som nedärvt från båda föräldrarna. I vissa familjer hade barnet från den ena föräldern fått en ovanligare genfel. USH3-genfel kan nu bestämmas med blodprov vid diagnostiska laboratoriet vid HUCS.

Proteinet, som styr USH3 genen, påminner ej om proteiner man känt till från förr. Efter att man nu igenkänt

genen och dess produkt kan man forska i dess betydelse för verksamheten i ögats och öräts sinnesceller.

Information om betydelsen av resultatet av USH3-genforskningen får man för sin egen del från universitetssjukhusens ärftlighetskliniker, från Befolkningsförbundets Ärftlighetsrådgivning eller från undertecknad.

Eeva-Marja Sankila, MD
Specialist i ögonsjukdomar
HUCS Ögonklinik
Haartmansgatan 4 C
00290 Helsingfors
tel. 09-4716 1572
e-post: sankila@helsinki.fi ■

Kommunikationsprojektet inleddes : Dövblindas olika kommunikationsmöjligheter

Katri Pyykkö

Riitta Lahtinen började som ledare för kommunikationsprojektet i augusti. Riitta har tidigare jobbat i vår förening, som ledare för Usher-projektet för ca 10 år sedan.

Riitta berättar att mycket av projektet är i planeringskede. På hösten planerade Riitta ett kommunikationsseminarium och hon har hållit 2 kurser om helhetsmässig kommunikation.

För tillfället görs enkäter, som skall utreda, vad tolkning är kvalitativt sett för dövblinda. Den skall riktas till dövblinda och deras tolkar och med den skall man ta reda på hur man kan utveckla tolkningen. Samarbete sker med dövblinda och också Humaks Teckenspråkstolkarnas arbetslivsutvecklingsprojekt.

I projektet utvecklas kommunikationssätt, och även undervisning. Dövblinda intervjuas personligt eller via e-post. Man samlar in informati-

on om olika metoder och dövblindas lösningar på olika kommunikationsproblem. Praktisk kunskap sökes, då man vill få reda på de sätt, som dövblinda skapat för olika situationer. Info insamlas av de som använder olika kommunikationssätt: i synfältets fria fält eller från hand till hand samt från de som använder induktion eller andra ovanligare sätt.

En projekthelhet betonar förbättringen av tolkanvändningen. Avsikten är att utbilda också dövblinda till ledare för tolkanvändning. I varje distriktsekreteransområde finns redan några sådana och utbildningen av dem sker i medlet av projektet, då man först bör skapa utbildningsmaterial.

Nästa år inleds en pilotgruppsprövning. I 3 grupper studeras olika kommunikationsmetoder. Vilka har man ännu inte bestämt sig för. Man har dock diskuterat om att, en grupp skulle studera, hur man övergår från fritt

tecknande till tecknande från hand till hand. En annan grupp kan studera, vilka kroppstecken används under rörelse och orientering. Också andra alternativ finns. Man skall samla info av dövblinda om användningen av metoderna och dessutom värdera undervisningsmetoderna, med vilka man studerar de olika kommunikationssätten. På basen av den info förbättrar och utvecklar man undervisningsmaterialet och – programmet. Man kan berätta för Riitta om man är intresserad av dylikt arbete.

Riitta har långt brunt hår, nästan till benen. Hon är 170 cm lång. Hennes man Russ Palmer är också bekant för dövblinda via deras gemensamma kurser. ■

Kommunikationspåse

Riitta såg i Danmark en kommunikationspåse som en amerikansk utbildare förevisade och nu har hon utvecklat en egen. *

Den kan användas i alla förhållanden, på vinterläger, torg etc, då man ofta måste ta bort handskarna. Då kan man använda påsen, dit både den dövblindas och tolkens hand ryms, och värmen förblir där inne i påsen. Påsen är praktisk i situationer, då den personliga integriteten är viktig. Ingen ser, vad tolken eller vännen tecknar då kommunikationen sker i påsen.

Påsen är som en bred ärm, som öppnar sig i båda ändorna. Den har resåer, som håller den på plats. En stor påse kan man t.om. sätta på rocken. Då den är gjord av fint material, går den bra att använda. På kommunikationsseminariet kan man bekanta sig med en modell och föreningen kommer att framställa påsar för försäljning i framtiden.

Synskadades Centralförbunds målsättningsprogram för 10 år

Katri Pyykkö

Synskadades Centralförbund har utgett ett målsättningsprogram till år 2010. Av det framkommer, i vilken riktning synskadade själva vill utveckla arbetet för synskadade. Man har beaktat deras behov angående förändringar i omgivningen, föreningsverksamheten och till andra grupper.

Målsättningen är ett bra liv och ett jämlikt medborgarskap för synskadade på 10 år. Det innebär, att specialkunskaper skall befrämjas, erhållandet av information underlättas, vardagssysslor stödas och utslagning förebyggas.

Jämlikhet i samhället skall utvecklas med att förverkliga hinderfria omgivningar, förbättra förverkligandet av medborgerliga rättigheter och möjligheter att använda tjänster och delta i samhället.

Synskadades livskontroll stöds med rehabilitering. De skall få lagstadgade rehabiliteringstjänster på ett jämlikt sätt oberoende av handikapp, ti-

dpunkt för handikapp, boendeort, ålder, familjeförhållande eller andra saker.

En utmaning utgörs de dövblinda, vars behov bör beaktas tillräckligt, då tjänster uppgörs. Även flyktingar och inflyttare behöver tjänster.

Synskadade har rätt till utbildning och självförverkligande. Viktigt är med utbildning, självvalda studier, yrkesstudier samt livslångt lärande. Att främja sysselsättningen är också betydelsefullt.

Mera noggrann info om målsättningarna fås från NKL:s broschyr Synskadades målsättningsprogram till år 2010. ■

För dövblinda schackspelare är tävlingar och tolkar viktiga

Riku Virtanen

Schackklubben för dövblinda grundades i Finland år 1991. Första ordföranden var **Raimo Korpela**. Han ledde klubben i 10 år och därefter valdes **Ilkka Harju**. Nu är **Kauko Ronkainen** ordförande.

Klubben har ordnat årligen FM i schack. Tävligen är öppen för alla hörsel-och synskadade och dövblinda. Deltagarantalet har varit mellan 8-10. På 90-talet ordnade klubben äveen träningstävlingar, där spelarna tränade att tävla, utan pris. Internationella erfarenheter har finländska spelare också fått, då de deltagit i nordiska mästerskapen varje år. Danmark har ofta vunnit, men jag vann guld i Sverige år 1998. Silver har Raimo Korpela och **Tarmo Laht** Vunnit. Dövblindas FM hölls i år i Onnela och jag vann för första gången. Det var en hård match mot Tarmo. Den räckte nästan i fyra timmar och vi gjorde 60 drag.

Dövblinda spelare har egen tolk under spelet. Tolken berättar vad tiden

är och flyttar även motståndarens drag på den dövblindas bräde, då motståndaren spelar med eget bräde. Tolken kan även skriva dragen i ett häfte, då alla dövblinda inte själva kkan skriva ner dragen.

Män är mera intresserade av schackspel än kvinnor. I våra turneringar har inte deltagit några kvinnor, men nog i seendes tävlingar. I världstoppen finns en kvinna , en ungerska vid namn Judi Polgar. Schack anses ofta som ett spel för medelålder och gamla män. Detta är fel, då största delen av Finlands bästa spelare är mellan 15 och 30 år. Jag var bara 17, då jag vann nordiska mästerskapet. ■

Läsarnas brev

Gyllene minnen från gångna år

Hilkka Kasurinen

Vi firade sommarläger i Päiväkumpu i Karislojo. Det var roligt med mycket glädje och skoj. Programmet var mångsidigt och tolkarna och ledarna utmärkta, då de var med i svängen. Vi gjorde utflykt till Sammatti, till Kaija Salekaris sommarvilla.

Villan var som ett dockhem, röd och nätt med små sidobyggnader. Den låg på en vacker och lugn plats i en skön omgivning. Där fanns vackra växter och körsbärsträd. Ögonen riktigt vilade då man betraktade stället. Sammatti är en vacker plats, mycket gammal kultur som man sköter om. Vi åt plättar med jordgubbssylt och sörp-lade kaffe hos Kaija.

På utflykten förevisade vi vår första pjäs med namnet Zigenare. Jag föreslog det och vi övade snabbt. Jag var förvånad att det gick så bra och alla skrattade, då zigenarkvinnan

tyckte mera synd om sina hungriga hästar än sina barn. Hon bad om bröd till hästen och sålde den sedan med att säga: köp en bra häst, ätet inte hö, är inte dum och inte heller långsint. Zigenarmannen hade inget att tillägga. Om han sade något, fick han stryk. Kvinnan satte hans mun full med bröd och sade att prata inte med mat i munnen.

Dessa lägerdagar glömmer jag inte. Vi dövblinda lever ett fullt liv och vi har energi att dela med oss åt andra. De tiderna var fulla av kärlek och det är skönt att fortsätta leva med dem i minnet. ■

Gåvan

Iris Alkio

En känslfull gåva åt mig är en handikappvänlig familj, där varje familjemedlem är tacksamma för sin hälsa. I denna familj löper tankarna och livet väl. Jag får vara med, då det passar mig. Vi samarbetar bra. De talar sinsemellan eller ger ett meddelande, var vi är och vad vi gör. De uppskattar varandra, men ibland bör man också få ge utlopp för något man tycker är fel.

Arbete och god planering är viktiga delar av mänskors liv, såsom även hälsa. I denna familj fungerar det bra.

Man lyssnar på föräldrarnas erfarenheter, då man planerar, vad man skall göra.

Mänskor säger ofta: Jag har inte tid. Tanja tar sig tid. Hon kommer överens med mig, om vi skall få nu eller senare. Ibland tvekar hon pga av vädret och då säger de övriga: "På med kläderna och iväg!" ■

Om att höra och se

Vieno Hyttinen

Det har skrivits mycket om hörsel- och synskador och dövblindhet. De som arbetar bland oss bör vara balanserade och förstående, så att de kan beakta alla våra behov. Det finns så många olika hörselskador. Endel hör höga toner väl, andra låga. En tredje hör litet, en fjärde inget alls.

Synskadorna varierar också. En med rörseende kan vara närsynt eller långsynt eller dåligtseende. En annan ser litet eller inget alls. I dunkelseende är belysningen avgörande: dagsljus eller el-ljus.

Färger som mörkblå och grönt samt svart urskiljs bäst i dagsljus. I svagt ljus blir de ihopblandade.

Allt beror på, vilken grad av synskada det är fråga om. Jag har hört det på olika sätt i olika ålder. I unga år

såg och hörde jag allt, min hörsel-och synskada märktes i skolåldern. Som ung hörde jag barns, kvinnors och mäns låga röster. Män med höga röster hade för mycket ljud och det blev oklart. En gammal mans röst var som en björn brummat, jag fick ingen klarhet i det.

Som medelålders och nu som ännu äldre kan jag bara höra en verkligt klar och bärande röst med ena öret och med öronapparatens hjälp. Utan den är jag helt dövblind. En fullständig dövblindhet är skrämmande tyst och mörk.

Som ni inser, finns det olika grader av dövblindhet och ingen kan vara perfekt. Så kan alltid någon se eller höra dåligt fastän hjälpmedlen utvecklas hela tiden. Något passar någon, något annat någon annan. ■

Himlen grät

Vieno Hyttinen

Sjävständighetsdagen ljusnade regnig.
Himlen grät,
Och på eftermiddagen övergick
Regnet i slask.

Himlen grät
För fosterlandets frihet
För de som förlorat sitt liv eller
För de som lider av arbetslöshet idag?

Himlen gråter med duggregn eller
Med större droppar
Under olika tider på dygnet eller
Under olika årstider.
Under tider, som förblir en gåta för oss människor.

KÄNSELSPRÖTET 27. årgången, ISBN 0358-2280,

Utgivare: Föreningen Finlands Dövblinda rf.

Redaktören: Chefredaktör Katri Pyykkö, tel. & texttel. (09) 54953521, Redaktör Raili Karisaari, tel. & texttel. (09) 54953521, email: tiedotus@kuurosokeat.fi och NKL frontdoor.

Redaktionsråd: Pekka Juusola (ordf.), Pentti Kähkönen, Heli Huotarinen, Ulla Kungas, Riitta Ruissalo, Raili Karisaari (sekr), Katri Pyykkö.

Årgång 150 mk. **Tidningen utkommer** 11 gånger om året med storskrift, punkter, som långsamt ljudband, som video samt, i NKL server och svenskspråkig översättning.

Abonemang och adressändring: Föreningen Finlands Dövblinda rf, Nylandsgatan 28, 00120 Helsingfors. Tel. (09)5495 350, texttel. (09)5495 3526, fax (09) 5495 3517, email: kuurosokeat@kuurosokeat.fi, Internet: <http://www.kuurosokeat.fi/se/>